

**R.P. Ioannis De Lvgo Hispalensis, É Societate Iesv, Jn
Collegio Romano Eivsdem Societatis Olim Theologiae
Professoris, nunc S. R. E. Cardinalis, Dispvtaiones
Scholasticae, & Morales, De virtute, & ...**

Lugo, Juan de

Lvgdvni, 1666

§. De circumstantia consuertudinis.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-82358](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-82358)

credere propter Dei testimonium, quod circa illos acceptant, ergo similiter deberet perdi habitus fidei ab eo, qui ex ignorantia culpabili errat circa articulos fidei, licet in eo statu paratus sit ad credenda omnia, quae ex parte Dei sibi sufficienter proponuntur.

196.

Pater Conincha *disput. 18. de fide, dub. 4. num. 31.* admittit aliquando habitum infusum perdi, quando homo ex negligentia culpabili, & ex affectu erga errorem contrarium non vult intendere considerationem ad res fidei sufficienter ex se propositas. Sed quidquid sit de hoc, ad objectionem propositam responderi facile potest eum, qui negat testimonium Dei sibi sufficienter propositum, licet non neget Dei veritatem, esse verè, & propriè infidelem, nec posse, dum est in dispositione, credere alios articulos debito modo, sicut potest ille, qui ex ignorantia culpabili errat circa unum articulum, quem credere debuisset. Pro quo suppono ex contractu de fide, Christianam fidem includere voluntatem credendi Deo super omnia, & exhibendi divinae Auctoritati supremum cultum intellectualem. Hic autem supremus cultus intellectualis includit duo, scilicet credere verum esse, quod Deus dicit, & non negare Deum dicere, & loqui, quando eius loquutio sufficienter proposita est. Nam si in hominem altero intellectus deficiat, dissensit Deo loquenti, & testificanti, atque adeo deficit in cultu intellectuali debito. Hinc constat; quomodo haereticus, qui testimonium Dei sufficienter propositum rejicit, non possit debito modo alios articulos credere; quia non potest habere voluntatem illam exhibendi cultum supremum intellectualem diuino testimonio, sine qua voluntate fides non operatur suum proprium, & perfectum actum: ideo merito aufertur habitus fidei durante tali dispositione: sicut aufertur habitus charitatis à peccatore, quia durante illa dispositione, non potest Deum diligere super omnia, licet possit Deum, vicumque, & minus perfectè diligere. At verò qui solum ex ignorantia culpabili errat, potest adhuc habere eiusmodi voluntatem circa articulos sibi propositos exhibendi cultum supremum intellectualem diuino testimonio, scilicet credendo, & acceptando semper ipsum testimonium Dei, & rem testificatam: in neutro enim deficit ex parte intellectus, qui ex ignorantia culpabili errat; cum semper credat utrumque, quoties sibi proponitur. Potest ergo manere in eo habitus fidei infusus, cum non sit otiosus, & inutilis in eo statu.

197.

Vnde à fortiori colligitur, multò minùs eiusmodi errantem ex ignorantia culpabili incurrere penas, aut censuras Ecclesiae contra haereticos latas: quia licet malitia sit eiusdem speciei, non tamen intelligitur nomine haeretici, nisi ille solus, qui pertinaciter, & scienter negat fidei veritates: sicut neque intelligitur quicumque fidem negat, sed qui post Baptismum eum negat; licet illa circumstantia non faciat peccatum infidelitatis specie diversum. Videatur Sanchez, qui alios multos affert *lib. 2. in Decalog. cap. 7.* & Suarez *disput. 19. de fide, sect. 3. & 5.*

198.

Concludimus ergo ex dictis circumstantiis ignorantiae culpabilis, aut scientiae, non afferre differentiam specificam, nec debere explicari, nisi in ordine ad censuras, vel reservationem, ut contingit in peccato haereticis. Facilius admitti posset, quod docuit Suarez *disput. 16. de fide, sect. 1. num. 10.* differre specie peccatum omissionis à peccato commissionis contra fidem, verbi gratia, si quis negatiuè se habet, abstinendo ab assensu, quem deberet elicere, non tamen ex dubitatione, aut in-

certitudine, sed ob alias causas, hic peccaret contra fidem, sed eius peccatum non habet eandem specie malitiam, quam peccatum illius, qui positiuè dissentiret rebus fidei: sicut non est eadem malitia in specie in omissione dilectionis, Dei debita ex praecepto, & in odio positio Dei, atque adeo differentia illa debet omnino in confessione explicari.

Petes, an circumstantia illa, quod aliquis peccauerit ex conscientia erronea, sit explicanda. De hoc dicemus latè *infra sectione 12.* explicando circumstantiam, quae vocari solet, *Quomodo.*

§. 7. De circumstantia consuetudinis.

Hæc etiam circumstantia pertinere videtur ad personam poenitentis, per quam, scilicet explicatur, qualiter dispositus fuerit ad peccandum facilius. Et quidem debere explicare eam consuetudinem præcedentem, docent Henriquez, Fagundes, & alij, quos refert Diana *tom. 1. tractat. de circumstant. aggravant. resol. 15.* atque ideo qui ex inueterata consuetudine hodie fornicatur, non satisfacit confitendo peccatum hodiernum solum, nisi dicat etiam consuetudinem præteritam, licet illa priora peccata iam confessus fuerit.

Hanc sententiam communiter reiciunt Theologi, Suarez, Vasquez, Reginaldus, Bonacina, & alij, quos affert idem Diana ibi; quia peccata præterita non addunt hodierno peccato aliquam circumstantiam novam, præsertim specie diversam. Pro huius tamen communis doctrinae explanatione, distinguendum videtur de consuetudine, quædam enim est consuetudo, quæ solum inducit ad similia peccata postea committenda, quæ tamen quando fiunt, habebunt suam propriam, & novam libertatem, ac malitiam, ut cum quis ex consuetudine depravata peierandi, iurat, frequenter falsum, sed semper cum advertentia sufficienti ad novum peccatum committendum. Altera est consuetudo, quæ inducit quidem ad similes actus postea ex habitu faciendos, sed absque nova advertentia, aut libertate nova ad novum peccatum: ut cum ex depravata consuetudine iurandi, iurat aliquis falsum sine advertentia ad id, quod facit.

His suppositis, si sermo sit de priori consuetudine, res videtur clara, quod non sit necessariò explicanda, nisi confessarius interroget, (tunc enim debere explicare, diximus *supra disput. 14. num. 7.*) quia peccata illa, quibus comparata est consuetudo iam sunt explicata in præcedenti confessione; peccatum autem præteritum non aggravatur; imò videtur minùs graue propter consuetudinem, & habitum præcedentem; sed tamen hoc ipsum non caret difficultate: quia consuetudo videtur esse speciale peccatum distinctum à peccato, quod ex ipsa consequitur; quod non declaratur, nisi seorsum explicetur: nam ponere, vel retinere occasionem proximam peccandi mortaliter, est peccatum mortale, quod debet explicari in confessione, ut fateretur Vasquez *in præsent. quest. 91. art. 3. dub. 3. num. 3.* quod quidem intelligi debet, quando inter occasionem proximam, & peccatum ex ea subsequutum intercessit mora notabilis sufficiens ad interruptionem actus, & ad multiplicanda numero peccata; alioquin reputabitur unum, & idem peccatum: scilicet, qui per plura peritura comparat consuetudinem peierandi, eo ipso constituit se in periculo, & occasione

occasione proxima peierandi postea, & peccandi iterum: ergo debet in confessione explicare illam circumstantiam consuetudinis; quatenus includit periculum morale, & occasionem proximam ad peccata subsequenda: quam quidem circumstantiam nunquam explicuit in confessionibus praeiuratis, in quibus accusauit se in singulis de duobus, vel tribus peiuratis, per quod non explicabat consuetudinem, & occasionem moralem peccati subsequentis: debet ergo in confessione subsequenti explicare circumstantiam consuetudinis; vt explicet periculum morale, cui se exposuit.

Adhuc tamen regulariter non videtur necessitas explicanda illa circumstantia: tum quia homines non attendunt communiter ad illud periculum morale sequentis peccati, quando aliquod peccatum committunt, nec facile discerni potest quando consuetudo perueniat ad eum gradum, vt inducat iam occasionem moralem proximam aliorum subsequentium peccatorum: tum etiam quia exponere se periculo fornicationis, verbi gratia, non habet malitiam specie diuersam ab ipsa fornicatione: cum ergo explicuit in confessione praecedenti suam fornicationem, iam explicuit totam malitiam specificam illius peccati: nam circumstantia illa periculi, quod subiit alterius fornicationis, non addit malitiam specie diuersam, licet aggrauet intra eandem speciem: vnde regulariter non videtur obligandus poenitens ad fatendam necessarium consuetudinem, nisi interrogatur.

Maiores difficultates esse possunt de consuetudine posterioris generis, quae scilicet est causa faciendi postea similes actus absque deliberatione sufficienti, vel aduertentia. In quo casu certum in primis videtur actus subsequentes sine deliberatione praesenti factos non esse noua peccata, sed solum esse peccata in sua causa, nempe in consuetudine praecedenti liberè volita, seu esse effectus peccati, vt cum aliis probat Thomas Sanchez lib. 3. in Decalog. cap. 5. numero 18. & Suarez tom. 1. de Religione tractat. 3. lib. 1. de irreligiosis. cap. 6. numero 2. & tom. 2. lib. 3. de iuramento, cap. 7. numero 3. & sequentibus. Vnde non erit necesse iuramenta sequentia absque aduertentia prolata in confessione explicare; sed solum causam culpabilitatis antea positam, nempe consuetudinem illam volitam, aut permissam, vt notant iidem Sanchez ibi numero 33. & Suarez dicto lib. 3. cap. 8. numero 5. quia effectus peccati praecedentis non habens malitiam praesentem, non debet necessarium explicari, nisi ob reservationem, vel censuram, aut quid simile, vt infra dicemus. Imò addit Sanchez ibi numero 34. quando esset reservatio, vel censura pro peiurio, non comprehendi iuramentum illud falsum sine praesenti aduertentia prolata ortum ex consuetudine culpabili praecedenti.

Ex hoc tamen oritur non leue dubium; cur scilicet sit obligatio grauis auferendi illam consuetudinem, ita vt permissio consuetudinis sit peccatum mortale: cum enim actus subsequentes non sint peccata propter inaduertentiam; consuetudo, ex qua illi actus oriuntur, non erit mala, saltem ex eo capite, cum non exponat hominem periculo mortali peccandi, sed solum faciendi aliquid absque peccato propter inaduertentiam. Quod argumentum in materia iuramenti videtur magis vigere: quia quando aliquis ore profert verba, quae sufficerent ad iuramentum, sed ea profert sine illo animo iurandi, quia inuincibiliter ignorat illam esse iurandi formulam, verè non iurat propter defectum aduertentiae; ergo ille actus nullo mo-

P. Ioann. de Lugo de Paniscuria.

do est peiurium, atque ideo consuetudo, ex qua fit, vt proferantur illa verba absque aduertentia, & per consequens absque animo iurandi non est causa peiurij subsequentis, siquidem illud neque est peiurium, neque iuramentum. Quare sicut contumelia ab ebrio non est verè contumelia, & ideo non est peccatum, neque in se, neque in causa, quia de ratione contumeliae prohibita est, quod sit verbum humanum ab homine ratione vidente prolatum: sic iuramenta falsa absque aduertentia prolata non erunt iuramenta, atque ideo neque in se, neque in causa erunt peccata licet praevisa fuerint. Quod hoc argumento conuictus concessit Ioannes Sancius in selectis, disputat. 20. numero 5. quem refert Diana 2. ign. tractat. 5. Miscell. resol. 62.

Commonis tamen sententia Theologorum docet praedictam consuetudinem, qua fit, vt aliquis iuret falsum sine aduertentia, esse culpabilem in se & debere auferri, vt cum aliis tradit Thomas Sanchez dicto cap. 5. num. 13. & 14. Pro quo aduertendum est actum illum, qui ex consuetudine oritur, aliquando esse talem, vt etiam sine aduertentia factus, retineat in se totam malitiam obiectivam, ratione cuius prohibetur, vt contingit in homicidio; vulneratione, & similibus: quae siue fiant cum aduertentia, siue sine illa, semper retinent malitiam, seu indecentiam obiectivam, ob quam prohibentur, ita vt adueniente aduertentia habeant iam malitiam formalem. Et de his non est dubium, quin consuetudo, quae facit, vt fiant eiusmodi actiones absque aduertentia, sit culpabilis, & peccatum: vnde qui praevider homicidium in ebrietate sequuturum, peccat peccato homicidij, quia tenebatur in causa illud impedire.

Aliquando verò ij actus sunt tales, vt sine aduertentia facti non retineant malitiam obiectivam, ob quam prohibetur, verbi gratia, contumelia, quae si ab ebrio proferatur absque usu rationis, non est contumelia, nec habet malitiam obiectivam contumeliae; quia non sunt verba humana; sed perinde ac si à phitaco proferrentur: quod idem est de iuramento in ebrietate, somno, vel amentia prolato, quod propter eandem rationem non retinet malitiam obiectivam, & ideo non contumelia, nec peiurium in ebrietate, aut somno proferenda, etiam si praeviderentur, essent peccata in se, vel in causa, quia posita illa circumstantia non retinent iam malitiam obiectivam propter quam prohibentur.

Alter tamen dicendum est de iuramento, quod non in ebrietate, aut somno proferitur, sed ab habente rationis usum, sine aduertentia tamen actuali: eiusmodi enim peritiam possunt esse peccata in causa, & est obligatio auferendi consuetudinem, ex qua oriuntur; quia semper retinent aliquam turpitudinem obiectivam, quae potest dupliciter considerari. Aliquando enim inaduertentia potest esse solum circa prohibitionem, non circa substantiam actus, vt si aliquis ex consuetudine iuret falsum aduertendo quidem ad iuramentum, & ad falsitatem, nullo tamen modo ad prohibitionem, vel malitiam peiurij: & tunc actus ille retinet in se malitiam, & indecentiam obiectivam, quia adducitur Deus in testem rei falsae. Sicut ergo prohibetur mihi adducere Deum in testem falsitatis: sic prohibetur velle in causa ponere illum actum, per quem adducam postea Deum in testem falsitatis; atque ideo consuetudo, ex qua sequitur postea talis actus, quo adduco Deum in testem falsitatis, erit eodem modo prohibita.

De 3. Quod

206.
Consuetudo
iurandi

207

208

Quod etiam procedit in eo, qui ex deprauata consuetudine iurat, non attendendo ad prohibitionem, nec etiam ad veritatem, aut falsitatem rei, quam iurat: nam hæc etiam consuetudo est mala, & debet auferri propter eandem rationem: quia adducere Deum in testem cum periculo falsitatis, de se habet malitiam obiectiuam, ob quam prohibeatur talis actus: ergo consuetudo, quæ facit, ut ponatur talis actus, eodem modo erit prohibita: quod constat ex posito exemplo homicidij, quia non solum debeat auferre causam, verbi gratia, ebrietatem, ex qua sequitur homicidium, sed etiam illam ex qua sequitur, quod projiciam sagittam in aliquem, non attendendo an sit homo, vel fera; quia hæc etiam actio est mala obiectiua, atque ideo debeat impedire eius causam: similiter ergo debeat impedire causam, ex qua fit, quod vel adducam Deum in testem falsi, vel in testem alicuius rei, non attendendo, an sit vera, vel falsa.

209. Denique aliquando inaduertentia, & inconsideratio actualis potest esse non solum circa prohibitionem, aut falsitatem, sed etiam circa substantiam iuramenti, verbi gratia, si quis inuisibiliter ignoret, contineri iuramentum in illis verbis *Per Deum* aut *Per vitam meam*: & ideo assuetus est illa verba passim absque iuramenti intentione, aut scrupulo proferre: postea vero cognito errore, prosequitur ex consuetudine proferre eadem verba, sicut prius, absque intentione iurandi, aut aduertentia, quia non recordatur significationis illorum verborum, quam didicit denuo à Confessario. Et quidem in hoc casu posset esse maior difficultas, an teneatur sub peccato mortali procurare auferre sibi illam consuetudinem. Nam illi actus indeliberati verè non sunt iuramenta, cum non habeat animum iurandi, nec adducendi Deum in testem: ergo non retinent turpitudinem obiectiuam, ob quam periurium prohibetur: ergo consuetudo, quæ ex causa illorum actuum, non est causa alicuius actus prohibiti, vel habentis turpitudinem obiectiuam; non est ergo obligatio auferendi illam causam: sicut neque est obligatio vitandi ebrietatem propter contumelias, quæ in ebrietate proferuntur, eo quod illæ absque rationis usu prolatae non sunt veræ contumelias; & hoc fortasse solum intendit Ioannes Sanchez supra citatus.

210. Cæterum communis sententia etiam in hoc casu agnoscit grauem obligationem auferendi illam consuetudinem, ut tradunt expressè Thomas Sanchez illo num. 14. & Suarez ibi adductus cum alijs. Probari autem potest primo ab absurdo: quia si aliquis consuetudinem haberet proferendi frequenter verba illa, quia inuincibiliter ignorabat continere blasphemiam impiissimam contra Deum, aut contra Beatam Virginem; postea vero cognita significatione eorum verborum, ex consuetudine, & habitu prosequeretur, & proferret absque aduertentia ad blasphemiam, eadem verba, quis dicat hunc non debere sub peccato graui procurare auferre à se eiusmodi consuetudinem, sed posse licite in ea perseuerare, eo quod actus omnes propter inaduertentiam non essent propriæ, & veræ blasphemias: similiter ergo de consuetudine proferendi iuramenta absque aduertentia ad iusiurandum dicendum est.

211. Ratio autem à priori esse videtur, quia non solum continent turpitudinem, & indecentiam obiectiuam verba illa prolata cum animo blasphemandi, aut iurandi falsum; sed etiam prolata absque illo animo, dum tamen exterius sonent blasphemiam, aut iuramentum, & cum sensum generent apud audientes. Vnde quidquid sit, an pec-

cet peccato periurij, qui exterius iurat falsum sine animo interno iurandi, peccat tamen grauiter contra religionem, vsurpando ea verba, quæ exterius sonant, & significant audientibus iuramentum rei falsæ, ut cum alijs tradit Suarez 2. tom. de relig. cap. 37. num. 2. & sequentibus, ubi idem omnino docet quoad hoc de proferente iuramentum falsum, sine animo iurandi, & de proferente verba blasphemias sine animo blasphemandi. Vtrumque enim dicit peccare mortaliter: & addit illam ipsam fictionem periurij esse grauem iniuriam Dei, & valde perniciosam societati humanæ: quod verissimum est, quia ad tollendum commercium humanum perinde se habet proferre verba iuramenti externi falsi absque animo iurandi, & proferre cum vero animo iurandi, si ille defectus animi ex modo loquendi colligi nullo modo possit. Habent ergo illa verba secundum se, & absque animo iurandi prolata, turpitudinem, & indecentiam obiectiuam, ratione cuius tenetur homo ea non velle, neque in se, neque in causa, atque adeo debet tollere, si possit causam, & consuetudinem postquam nouit indecentiam illorum verborum. Non ergo excusatur ab ea consuetudine tollenda ille, qui postea proferit verba absque attentione, & aduertentia ad iusiurandum, quod continent, & per consequens debet confiteri illam consuetudinem voluntarie permittam, quia licet iuramenta subsecuta non fuerint peccata in se; imò nec iuramenta, ipsa tamen consuetudo voluta, & permissa fuit peccatum propter rationem assignatam. Qualis autem diligentia adhiberi debeat ad tollendam illam consuetudinem, videri potest latè apud Thomam Sanchez loco citato.

Vnde iam constat responsio ad exemplum, quod afferebatur de contumeliis in ebrietate prolatis; quæ quidem nec sunt peccata in se, nec in causa. Discrimen enim est clarum: quia verba illa contumeliosa prolata ab ebrio nullam retinent turpitudinem obiectiuam; cum non recipiantur ab audientibus, tanquam veræ contumelias, sed sicut si proferrentur à pſittaco: at verò in casu nostro verba blasphemias, vel periurij sonant blasphemiam, & periurium, & in eo sensu accipiuntur ab audientibus, & idcirco vitari omnino debent in se, & in sua causa.

§. 7. De circumstantia Virginitatis.

Restat hæc circumstantia, quæ etiam pertinet ad personam pœnitentis; obiter tamen declarabitur an debeat explicari, quando se tenet ex parte copulicis, vel personæ concupitæ. Quæstio ergo est, an in peccatis contra castitatem debeat pœnitens explicare, se esse, vel non esse virginem.

In hoc plures sunt sententiae. Prima docet eam circumstantiam non esse explicandam in actu interno, debet tamen explicari in opere externo. Hæc tribuitur Soto in 4. disp. 18. questione 2. art. 4. quem pro ea sententia citant Nauarrus in summa cap. 6. num. 8. Suarez in presenti disp. 2. sect. 4. num. 4. Navarra lib. 2. de restit. capite 3. numero 433. Medina, & alij plures. Quos tamen alij reprehendunt, quasi hoc absque fundamento Soto imposuerint. Ita Sanchez lib. 7. de matrim. disputat. 14. numero 14. Valquez de restit. cap. 3. §. 1. dub. 1. num. 5. & in 1.2. disp. 112. cap. 1. Diana 1. tom. tract. de circumstans. aggrau. resolut. 11. Salas 2. tom. in 1. tract. 13. disputatione 6. num. 59. & alij Recentiores. Sed re vera Sotus ibi differentiam aliquam agnouit inter peccata interna, & externa: postquam enim dixit, non esse interrogandas puellas,